ROMANIA

(Manuela Preoteasa)

1. INTRODUCERE

Românii nu se pot plânge că nu au ziare, posturi de radio și de televiziune. Au o mulțime. Există o singură problemă: sursele demne de încredere se pot număra pe degete. După căderea comunismului, au apărut peste 1200 de titluri noi. Cinci ani mai târziu, unele au dispărut, dar au apărut altele. Cifrele nu s-au schimbat în ultimul timp. Astăzi, în România, există 1500 de publicații, dintre care majoritatea sunt săptamânale, cărora li se adaugă circa 200 de cotidiene; 14 dintre ele se află în capitala țării, iar în judete, între 1 si 5. În pofida pluralismului afișat, analiștii mediilor de informare independente nu dorm liniștiți.

Mihai Coman, profesor de jurnalism, declara: "Ziariștii din întreaga regiune au pierdut controlul asupra profesiei, care a ajuns să fie dominată de proprietarii mass-media". [1]Freedom House a calificat presa din România ca fiind parțial liberă. [2]

După o săptămână de monitorizare a știrilor TV, când nu a reușit să identifice nici o știre critică la adresa guvernului, deși 78% din știri se refereau la activitatea guvernului, [3] Agentia de Monitorizare a Presei (AMP) s-a arătat îngrijorată: "Cu cât se apropie anul electoral, presiunile asupra presei sunt în creștere; cel mai răspândit fenomen negativ (…) îl reprezintă distorsionarea politică a informațiilor transmise de posturile TV; la nivel local, are loc un fenomen de "berlusconizare" a presei."

Dr. Mark Percival, directorul unei organizații - centru de gândire, a declarat: "În pofida progresului aparent al țării spre integrare europeană, în ultimii doi-trei ani, poziția mediilor de informare independente s-a deteriorat, mai ales la nivel local".[4]

Legislația cu privire la liberul acces la informare și transparență s-a îmbunătățit, dar, în privința punerii în aplicare, există încă probleme. În țară există zeci de organizații și asociații media. Cea mai influentă, dar totodată controversată, Clubul Român de Presă, reprezintă proprietarii unor instituții de presă. În anul 2002, circa 30 de ONG-uri de presă au devenit membre ale Convenției Organizațiilor Media, încercând să acționeze concertat în vederea apărării libertății de exprimare și a drepturilor de breaslă. În acest sens, mai sunt multe de făcut. După cum spunea și Ioana Avădani, directoarea Centrului pentru Jurnalism Independent, "mediile de informare sunt pe măsura societății pe care o reprezintă", iar societatea românească este încă marcată de corupție, scandaluri, lipsă de resurse economice și scindată de confruntări politice.

2. REGLEMENTĂRI ȘI IMPLEMENTARE

În România, activitatea economică trebuie avizată de Consiliul Concurenței (CC), pe baza Legii Concurenței (adoptată în 1996), amendată prin ordinul președintelui CC (în 2001).

Spre deosebire de radio și televiziune, cazurile de concentrare a proprietății din presa scrisă sunt tratate în contextul general, aplicabil oricărei afaceri. Principalul criteriu este poziționarea pe piață a instituției respective. O astfel de pozitionare este considerată drept ilegală, atâta vreme cât poate conduce la restricții, la împiedicarea sau perturbarea concurenței pe o piață anume sau pe o parte din ea.[5] Încălcarea legii înseamnă o amendă de până la 10% din cifra de afaceri a companiei. Cum Consiliul Concurenței este singurul for autorizat să ia o decizie în această problemă, independența acestuia este absolut necesară. In pofida acestui lucru, opoziția, în repetate rânduri, a acuzat guvernul că încearcă să politizeze consiliul, ultima oară, în decembrie 2003. Legea în domeniu este – în cea mai mare parte - în conformitate cu reglementarile UE [6], dar companiile reușesc să se sustragă Legii Concurenței, chiar ascunzând numele proprietarului. Lipsa unei legislații în privința "holding-urilor", ca entități economice, poate și ea avea efecte în acest sens. Reglementările în privința audiovizualului sunt mai stricte; Legea Audiovizualului (adoptată în 2002) restricționează cota de piață a unui radiodifuzor la 30%.[7] Pe de altă parte, această lege a eliminat diferențele între investitorii naționali și cei din străinatate.

În privința mas-media, nu există prevederi speciale cu privire la transparența proprietății. Totuși, Articolul 30 (5) al Constituției stipulează: "Conform legii, este posibil ca mass-media să fie obligate să-și dezvăluie resursele financiare".

În general, legislația României interzice anonimatul proprietarului; fiecare companie este obligată să dea publicității astfel de date la Registrul Comerțului (RC) și să comunice eventualele schimbări. Practic însă, puține companii respectă obligația de a-și aduce la zi informațiile, atâta vreme cât nu există sancțiuni în cazul încălcării acestei prevederi. Atunci când guvernul a hotărat ca RC să intre sub jurisdicția Ministerului Justiției, IREX [8] și-a exprimat îngrijorarea că "guvernul va încerca să cenzureze informațiile cu privire la proprietarii companiilor vizate". Un lucru e sigur: cenzurat sau nu, RC nu face decât să dezvăluie vârful ice-bergului, în vreme ce adevărații proprietari se pot refugia în paradisuri fiscale sau în alte jurisdicții care permit anonimatul. În ciuda acestor imperfecțiuni, RC rămâne singura sursă de date cu privire la proprietarii companiilor românesti, dar transparența își are prețul ei: deși publică, informația nu este gratuită. La prima vedere, ea ar costa între 2 si 30 de euro sau chiar mai mult, în funcție de complexitatea ei.

3. PIATA MEDIA SI PROPRIETATEA

3.1 Televiziunea

Proprietarii privați ai presei scrise au fost primii care au apărut pe piața de media din România, urmați, circa doi ani mai târziu, de proprietari ai stațiilor de radioteleviziune. În anul 1995, pe piața de televiziune, existau trei ofertanți la nivel național: Antena 1, Tele7abc și, la sfârsiul anului 1995, ProTV. În următorii opt ani, au apărut alte canale constituite ca rețele la nivel național, cu acoperire mai mult sau mai puțin dezvoltată: Prima TV (1997), Realitatea TV (2001, primul canal exclusiv de știri din România), Național TV (în toamna anului 2003), B1 TV și, mai

nou apărute, Alpha TV, N24 (exclusiv știri). Pe lângă acestea, există multe posturi locale, de obicei, afiliate principalilor jucători de pe piață. Televiziunea publică are patru canale: TVR 1 și TVR 2, mai puțin extins, TVR Cultural și TVR Internațional, transmis prin satelit.

Televiziunea a rămas cea mai la îndemână sursă de informații, aproape 80% din populație obținând informații pe această cale [9]. În pofida acestei forțe, diversitatea este limitată de slaba acoperire a televiziunii prin cablu: puțin peste jumătate dintre abonații TV beneficiază de televiziune prin cablu; în plus, o serie de gospodării nici măcar nu dispun de un televizor. În consecință, televiziunea publică ramâne singurul furnizor capabil să acopere cea mai mare parte din populația rurală. În mod obișnuit, un post privat de televiziune acoperă intre 50 si 72% din populația României, comparativ cu procentul de 99%, atins de TVR1.

Analizând televiziunea la nivel național, ne putem face o idee despre numărul oamenilor influentați de o anume sursă de informație. Pe de altă parte, în mediile urbane, bătălia pentru audiență este acerbă. Din acest punct de vedere, televiziunea publică se află în urma posturilor comerciale. Cele două canale publice, TVR 1 si TVR 2 au împreună o cotă de piață de 35%, potrivit studiului de audiență pentru anul 2003, realizat de TNS AGB International (28 ,1% - TVR 1, fost România 1 și 6,9% - TVR2). Dacă analizăm aceleași procente în zonele urbane, televiziunea publică atinge jumătate din acest procent, 28% (14% - TVR 1 și 4% TVR2), potrivit sursei citate.

Pe piața de televiziune, în competiție se află șase principale posturi TV.

Canal TV	Acoperire teritoriu 2003	Cota de piață 2003 național	Companiile care detin licenta	Proprietarii principali
TVR 1	*98%*	*28,1%*	*Societatea Română de Televiziune*	*Statul român*
ProTV	*aprox. 70%*	*15,3%*	*ProTV S.A.*	*80% CMA* *14,84% Adrian Sârbu* *5% Rootland Trading Limited Cipru*
Antena 1	*aprox. 70%*	*13,2%*	*Corporația pentru Cultura și Artă Intact*	*aprox. 41% Dan Voiculescu*

Canal TV	Acoperire teritoriu	Cota de piață 2003	Companiile care detin licenta	Proprietarii principali
TVR 2	*60 - 70%*	*6,9%*	*Societatea Română de Televiziune (SRTV)*	*Statul Român*

Acasă TV	*60%*	*6,6%*	*ProTV S.A.*	*80% CME* *14,84% Adrian Sârbu* *5% Rootland Trading Limited (Cipru)*
Prima TV *Burci individual și prin*	*60 - 70%*	*5,7%*	*RID și SBS Broadcasting S.A.*	*Aprox. 46,6% Cristian (prin RID, altă firmă)* *37,2% SBS*
Realitatea TV		*2%*	*Bluelink Comunicazioni S.A.* *Elveția (55%), Petrom Service S.A. (35%)*	*Sindicatele din Petrom dețin controlul, susține Liviu Luca.*

Televiziunea atrage cea mai mare parte din piața de publicitate. Potrivit datelor furnizate de Capital [10], în 2003, 56,25% din publicitatea de pe piața românească s-a îndreptat către televiziuni, 28,1% către presă tiparită și numai 5,6%, la posturile de radio [11]. În România, totalul cheltuielilor pentru publicitate este estimat la 180 milioane de euro[12] (net, inclusiv outdoor).

3.1.1 Grupul PRO TV

Pro TV este cel mai important post privat de televiziune, acopering 72% din teritoriu și având o cotă de piață la nivel național de 15,3% în 2003, potrivit măsurătorilor TNS AGB pentru 2003[13]. Din același grup face parte și Acasă TV, orientat spre o audiență feminină și având o cotă de piață de 6,6% în 2003[14] și 9,8 % în zonele urbane[15]. Postul transmite în special telenovele, melodrame, divertisment și câteva programe de știri. Al treilea canal din grup este Pro TV Internațional, destinat publicului din străinătate.

La data de 22 iulie 2002, Legea audiovizualului a permis operatorilor să fie și deținători de licență, practică recomandată de Consiliul Național al Audio-Vizualului (CNA). Prin urmare, CME a înființat Pro TV SA (fost Pro TV SRL), în care deține 80% din acțiuni (de la 66% în 2003)[16]. Pro TV SA a devenit unic proprietar și operator al licențelor CME (Pro TV, Acasa și Pro TV Internațional), o dată cu finalizarea transferului licențelor de la Media Pro Internațional și Media Pro SRL. Ca principal proprietar, CME a schimbat în favoarea sa și componența conducerii. În privința celorlalți doi proprietari, Adrian Sârbu a ajuns la o înțelegere cu Ion Țiriac, prin care primul preia toate acțiunile lui Țiriac, o dată cu efectuarea completă a plății, eșalonate pe mai mulți ani. Astfel, partenerul principal de afaceri al CME rămâne Adrian Sârbu.

Tabel 1

PROPRIETATEA PROTV

PRO TV S.A.

(unic operator și deținător al licențelor pentru ProTV, AcasaTV, ProTV Internațional)

CME 80%

Adrian Sârbu 14,84%

Rootland Trading Cyprus 5%

Media PRO S.A. (ProFM, Info Pro și Pro Classic)	**Media PRO International S.A.**	**Media Vision** (Casă de producție TV pentru cele 3 canale)
Adrian Sârbu 40%	CME 80%	CME 70%
Rootland Trading Cyprus 40%	Adrian Sârbu 15%	Media PRO Pictures 24%
CME 20%	Rootland Trading Cyprus 5%	(în 2003, deținută de Mediapro BV Amsterdam 79,9% și Mediapro Management 20%)

Sursa: Datele raportate de companii la CNA, august 2004, rapoartele periodice ale CME depuse la Security and Exchange Commission, SUA, ultimul raport publicat la 5 august 2004, pentru prima jumătate a anului 2004.

Notă: În luna martie 2004, Adrian Sârbu a dobândit controlul asupra Rootland Trading Limited prin cumpărare de la Ion Țiriac, potrivit Raportului CME pentru perioada încheiată la 30 iunie 2004, publicat la 5 august 2004, p. 14.

În Raportul Comisiei Europene din 2002, vizând progresele României în vederea integrării in UE, se vorbea despre datoriile Pro TV. "Pro TV are datorii mari către statul român și a cerut autorităților române o reeșalonare a acestora, ceea ce face ca funcționarea canalului să depindă de bunăvoința autorităților române" [17] . În urma unui acord cu autoritățile romane de impozitare, s-a redus și reeșalonat o parte din plăți, în schimbul achitării impozitelor curente și potrivit unui program de plată în rate datoriilor. Potrivit Ministerului Finanțelor, datoriile reeșalonate erau estimate la 6,2 milioane dolari, la 31 decembrie 2003. În rapoartele financiare ale CME, aceste datorii reprezintă o problemă de extremă importanță: "Dacă autoritățile fiscale române cer plata imediată a tuturor sumelor datorate, operatorul român va întâmpina dificultăți în desfășurarea activității" [18]. Între timp, datoriile au fost plătite.

3.1.2 Antena 1

Antena 1 este principalul concurent al Pro TV. Lansat in 1993, Antena 1 acoperă aproximativ 70% din teritoriul țării. Conform datelor furnizate de TNS AGB International[19], pe piața națională, canalul are o cotă de piață de 13,2%, cu aproximativ 2,1% în urma Pro TV. Măsurătorile urbane indică 15% cota Antenei 1, cu 3,6% mai puțin față de competitorul amintit. Antena 1

funcționează conform autorizației emise pentru Corporația pentru cultură si artă Intact, al cărei proprietar principal este Dan Voiculescu , potrivit datelor raportate de companie la CNA, în august 2004. Dan Voiculescu este totodată și liderul Partidului Umanist Roman (PUR) și a făcut mari eforturi ca să crească audiența postului înaintea alegerilor din 2004. Între timp, acesta a bătut și palma cu PSD, pentru a participa la noua guvernare.

3.1.3. Prima TV

Prima TV este cel de-al treilea important post privat generalist de televiziune din România, având o cotă de piață de circa 5,7% la nivel național, respectiv 6,6% pe măsurătorile urbane. În prezent, Prima TV poate fi recepționată în aproximativ 60% din teritoriul țării.

Deținătorul licenței și totodată operatorul este Amerom Television SRL, deținută de Amerom Television LTD din SUA. Potrivit datelor raportate la CNA, Prima TV are ca acționar principal pe Cristian Ionel Burci, prin Romanian Investment & Development (RID), o companie care a fost implicată într-un amplu scandal de finanțare prin intermediul Ministerului Transporturilor. RID are sediul în București, iar proprietar la vedere a fost, până nu de mult, o firmă din New Jersey, Albany Holding. În 2004, RID apare cu o altă structură de proprietate, parcă pentru a șterge ecourile scandalului de presă în care a fost implicată. În datele raportate de radiodifuzori în 2004 către CNA, Cristian Burci recunoaște că deține majoritar această companie, lucru evidențiat și de raportul acționarului străin, Scandinavian Broadcasting System - SBS (Raport anual pentru anul 2002, publicat la 15 mai 2003).

Al doilea proprietar important, SBS, înregistrat în Luxembourg, are aproximativ 38% din Prima TV. Personajul-cheie al Prima TV, Cristian Burci,asociat principal și director general, a emigrat în SUA în timpul comunismului și a revenit după 1990. Are și cetățeanie americană, ceea ce îi ușurează înregistrarea unor companii peste Ocean.

Cristian Burci a înființat Prima TV în 1997, iar în martie 2000, SBS a cumpărat 86% din acțiuni. Ulterior, postul s-a confruntat cu grave probleme financiare, astfel încât, în iulie 2001, SBS a hotărât să se retragă din afacere. În același timp, "un mare investitor" a hotărât să preia majoritatea acțiunilor Prima TV. Acest investitor era Romanian Investment Development (RID). Săptămânalul economic și financiar "Capital" din 20 iunie 2002 a publicat o amplă investigație pe acest subiect, arătând că, prin mai multe inginerii financiare, șeful Prima TV a fost finanțat de la bugetul de stat cu aproape cinci milioane de euro. RID a primit 5 milioane de euro de la mai multe societăți de stat, aflate în proprietatea Ministerului Transporturilor. Coincidență: la scurt timp, RID și-a adjudecat 48,87% din acțiuni ale Prima TV pentru aceeași sumă, scria săptămânalul Capital. (P. Barbu, "Șeful Prima TV a fost finanțat de Mitrea", Capital nr.25/20 iunie 2002, p.1)

Astfel, cum subvențiile directe sunt interzise prin lege, Prima TV a beneficiat de o altă stratagemă. În aprilie 2001, guvernul României a aprobat finanțarea unui așa-numit centru de televiziune, Maritime Training Centre Television (MTC-TV)[20] , subordonat Ministerului Transporturilor

(MT). Conform documentelor oficiale, guvernul a calificat acest centru drept "o companie de interes strategic", având misiunea clară de a promova imaginea MT în presa românească. Ministerul Transporturilor a ordonat altor trei companii, aflate în subordinea sa, să se asocieze cu MTC-TV, în perspectiva unor profituri viitoare. Pentru a ajunge la "beneficiile" visate, fiecare dintre companii trebuia să plătească în avans 1,67 milioane de euro. Într-un cuvânt, SNCFR, Administrația Națională Portuară și SNCFRM au plătit, în total, 5 milioane de euro. Nici una dintre ele nu avea nevoie de publicitate, fiind monopoluri sau având doar funcții administrative (cazul Administrației Portuare).

Cine a fost adevăratul câștigător al tranzacției? Nu MTC-TV, ci Cristian Burci, proprietarul Prima TV - scria Capital din 20 iunie 2002 - prin intermediul RID. Fiind prima verigă a lanțului, MTC-TV a pasat banii către RID, dar fără a fi identificată vreo bază contractuală, după cum a reieșit din moțiunea pe care opoziția a înaintat-o în Parlament [21]. Potrivit sursei citate, singurul document referitor la tranzacție, care a putut fi găsit, a fost acordul de parteneriat dintre MTC-TV și o altă companie prin care opera Burci la acea vreme, Global Media. „MTC nu are un contract nici cu RID, nici cu altcineva, doar cu Global", declara Ministrul Transporturilor, Miron Mitrea, potrivit săptămânalului citat, Capital, din 20 iunie 2002.

În pofida relatărilor media și chiar a moțiunii inițiate în Parlament, nici guvernul și nici vreo altă autoritate din România nu au depus vreun efort real de a se investiga acest caz.

Tabel 2 **Finanațarea postului Prima TV de către Ministerul Transporturilor (2002)**

Ministerul Transporturilor

Ministru: MIRON MITREA

CFR S.A.

Companie de stat în subordinea Ministerului Transporturilor a plătit 1,67 mil. EUR

Administrarea Porturilor Maritime

Companie de stat în subordinea Ministerului Transporturior a plătit 1,67 mil. EUR

CFR Marfă

Companie de stat în subordonea Ministerului Transporturilor a plătit 1,67 mil. EUR

Maritime Training Centre

Television (MTC-TV)

proprietatea Ministerului Transporturilor, a transferat 5 mil. EUR către RID

Global Media

și MTC-TV au semnat un acord de parteneriat

Personaj cheie: Cristian Burci, atât cu privire la Global Media, cât și la RID. În ciuda plății către RID, MTC-TV este partener la Global Media.

RID

A primit 5 mil. EUR pentru MTC-TV

43,8%

Amerom Television

Deținător de licență și operator al Prima TV

66%

Creative Vision International

Principal producător al Prima TV

În aprilie 2001, SBS a hotărât să nu mai contribuie la finanțarea Prima TV[22]. Săptămânalul "Capital" explica: "Pentru a nu mai raporta pierderi la Prima TV, SBS a cedat partenerului local (RID) controlul la societatea care deținea licența la Prima TV, cu condiția ca RID, firma controlată de Cristian Burci, să asigure finanțarea Prima TV cu 6 milioane USD în anul 2001"[23]. Perioada de "retragere" durează trei ani, adică exact perioada de asociere între MTC-TV și cele trei companii de transport, după care SBS va putea recâștiga controlul asupra acțiunilor sale.[24].

3.1.4 B1 TV

Deși nu a atins o cotă de audiență semnificativă, tipul de proprietate al B1TV este interesant. Este o televiziune care acoperă în special capitala, lansată în 2001 și deținută majoritar de familia Păunescu. Frații Păunescu s-au numărat printre primii "magnați" media apăruți imediat dupa era comunistă. Ei încă mai dețin ziare naționale și regionale, dar principalele lor afaceri sunt în alte domenii (hoteluri, petrol, etc.).

Răsfoind presa ultimului deceniu, sesizăm că frații Păunescu au fost anchetați în legătură cu primul caz de falimentare a unei bănci din România, ca beneficiari ai unor împrumuturi dubioase. Ocupând locul 3 în topul celor mai bogați 100 de oameni din România, cu o avere estimată între 640 – 650 milioane dolari, frații Păunescu sunt cunoscuți încă de la începuturile afacerilor lor ca apropiați social-democraților (rămâne de văzut și cărei aripi din PSD au rămas loiali).

În 2004, cînd postul a transmis datele de proprietate la CNA, a menționat ca proprietar compania Ismar International NV din Antilele Olandeze, companie cu acțiuni la purtător, care deține 87,5%. Un membru al familiei, Boby Păunescu, anunța însă în aprilie 2004 că familia Păunescu controlează B1 TV, alături de asociatul minoritar News Corporation, care tocmai intrase în afacere.

3.1.5 Realitatea TV

Lansat în noiembrie 2001, Realitatea TV este un canal dedicat în exclusivitate știrilor și talk-show-rilor, fiind totodată singurul care găzduiește discuții referitoare la mediile de informare (emisiunea "Of, presa mea"). Realitatea TV a fost fondată de Silviu Prigoană, proprietarul unei importante firme de salubritate urbană, Rosal. În decembrie 2003, Prigoană a vândut un pachet de 55% din părțile la Realitatea TV către Bluelink Comunicazioni, o companie italiană înregistrată în Elveția cu doar două luni înainte. Speculațiile cu privire la adevăratul proprietar al companiei nu pot fi confirmate, întrucât, pentru anumite companii, legislația elvețiană protejează anonimatul proprietarului în cazul când firma nu activează pe teritoriul Elveției. Totuși, Liviu Luca, liderul sindicatelor din Petrom, a precizat într-o emisiune TV (100%, la Realitatea TV, 11 octombrie) că sindicatele dețin controlul asupra acestei televiziuni.

După vânzarea Realitatea TV, Prigoană a rămas cu un canal de muzică populară, Etno TV (2002), precum și un canal de sport, TV Sport (2003).

3.1.6 Național TV

Un nou concurent pe piața românească de televiziune, Național TV, fondat de frații Micula, a apărut în toamna anului 2003. Frații Micula (care dețin un imperiu în domeniul băuturilor și al industriei alimentare) erau destul de legați de fosta coaliție guvernamentală, dar, după ultimele alegeri, ei s-au arătat deosebit de discreți in privința preferințelor politice. Aflându-se printre primii 100 de oameni de afaceri, ei se numără printre cei mai recenți investitori în domeniul mass media. În afara postului de televiziune, ei au fondat și cotidianul Realitatea Românească, al cărui tiraj nu este auditat. Național TV are și un confrate abia lansat, N24, cu profil de știri, care are încă probleme cu aria de acoperire (unii operatori îl difuzează, alții nu).

3.2 PIAȚA RADIO

Există peste 150 de posturi FM private locale, care în general transmit muzică și câteva buletine de știri. Cel mai important este Europa FM, cu o cotă de piață de 19,1 %. Pe poziția a doua se situează Pro FM, cu 10,7%, urmat de Radio XXI, ambele cifre potrivit IMAS, pentru anul 2002.

Pe piața radio, grupul cel mai influent este compania franceza Lagardere, care deține majoritar Europa FM, dar are și o cotă importantă la Radio XXI (20%).[25]

3.2.1 Europa FM

Fondat in 2000, Europa FM era primul și, până nu demult, singurul post privat care opera printr-o licență națională. Spunem «până nu demult» pentru că, în 2004, Adrian Sârbu a obținut a doua licență națională acordată unui operator privat, pentru postul de radio Info Pro, firmă care a pierdut, acum patru ani, în fața lui Lagardère. Toti ceilalți competitori au fost nevoiți să ceară licență pentru fiecare post local lansat în rețeaua lor (în orașele din țară); nu puțini sunt cei care au protestat acuzând discriminarea pe criterii obscure. Europa FM acoperă 60% din teritoriul României și 80% din populație. Postul face parte din rețeaua Lagardère Active Radio International (Lagardère deține 76% din Europa FM), care operează în România prin Europe Development International România SA (EDI).

În mai 2003, Europa FM s-a aflat în centrul unui scandal vizând presiunile politice exercitate asupra programelor sale de știri. Directorul Departamentului Știri din perioada respectivă, Rodica Culcer, și doi dintre colegii săi au demisionat din cauza cenzurii impuse de conducere.

Ei au mărturisit că direcția postului a exercitat presiuni pentru a împiedica transmisia unor știri legate de anumite tranzacții ale guvernului în domeniul aviației, știri care ar fi deranjat guvernul. Adevărul este că, în afara companiilor de media [26], grupul francez Lagardère deține un pachet de acțiuni în puternicul concern European Aeronautic Defence and Space Company (EADS)[27].

La scurtă vreme după demisia celor trei ziariști, guvernul României și-a dezvăluit public planurile vizând achiziționarea a patru noi avioane de tip A318 Airbus, un contract de aproximativ 132 milioane de euro[28] (Airbus este o companie deținută în comun de EADS și BAE SYSTEMS). O serie de ziare au criticat la acea vreme poziția conducerii Europa FM. "Cotidianul" a spus-o răspicat: "Culcer, Prelipceanu și Forga au denunțat presiunile politice". Cotidianul "Ziarul de Iași" titra: "PSD face manevre ca să distrugă Europa FM". Organizațiile media independente, cum ar fi Centrul pentru Jurnalism Independent și Agenția de Monitorizare a Presei, au protestat și ele față de cenzura de la Europa FM. Ziaristul Alexandru Lăzescu a declarat că "actualul caz de la Europa FM dovedește că investițiile străine nu garantează independența editorială".[29]

3.2.2 PRO FM

Pro FM este cunoscut ca fratele Pro TV pe piața radio, doar că aparține majoritar lui Adrian Sârbu. Rețeaua deține 26 de stații locale, proprietate sau afiliate, care acoperă 31% din teritoriu. Pro FM avea o cotă de piață de 10,7%, potrivit IMAS, date pentru 2002.

3.2.3 RADIO XXI

Radio XXI, deținut majoritar de Fundația Secolului XXI, condusă de nimeni altul decât Victor Ponta, vicepreședinte PSD. (Sursa: datele raportate de companii la CNA, august 2004) Istoricul structurii de proprietate arată însă și alte lucuri interesante, cum ar fi că grupul media francez Lagardère (cu participații în EADS) și ministrul român al apărarii, Ioan Mircea Pașcu, au figurat anterior în aceeași companie.

Radio XXI se află pe locul trei în topul celor mai populare posturi de radio din România, având o cotă de audiență de 7,7%. Se află, de asemenea, pe locul întâi pentru publicul cu vârsta sub 30 de ani [30]. Lagardère deține 20% din acțiunile Radio XXI și prezintă postul pe propria pagina web ca facând parte din rețeaua Lagardère Active Radio.[31]· Mai mult, directorul general al Radio XXI este președintele postului Europa FM, Ilie Năstase, fost candidat din partea PSD pentru funcția de primar al Bucureștiului. Pe de altă parte, actualul ministru al apărării, Ioan Mircea Pașcu, s-a numărat printre membrii consiliului de administrație al Radio XXI până la data de 1 aprilie 2003, când Legea Anticorupție a interzis în mod explicit membrilor guvernului să conducă companii private. Același ministru Ioan Mircea Pașcu a propus o lege care să oblige mediile de informare să publice toate drepturile la replică ale autorităților de stat la articolele apărute în presă. La vremea sa, inițiativa a fost deosebit de controversată și, după numeroase

dezbateri publice, în cele din urmă, a fost respinsă. La acea vreme, ministrul Pașcu și-a exprimat nemulțumirea față de o presă care se arată nesupusă, afirmând, la o conferință de presă, că "unele ziare nu vor să fie controlate".[32]

În 2004, Lagardère ți-a diminuat participarea în Radio XXI de la 47,5% la doar 20% în favoarea companiei Hullenberg Holland Holding BV (27.5%), înregistrată în Olanda. Noua lege a audiovizualului a obligat grupul francez să își diminueze pachetul, întrucât o societate care deja deține majoritar un post de radio sau de televiziune poate avea maximum 20% într-un alt post de radio sau televiziune. Cine este însă Hullenberg Holland Holding? Printr-o altă firmă, denumită Hoax, Hullenberg îl are ca acționar unic pe cehul Adam Blecha, consilierul pentru Cehia al grupului Lagardère pe probleme de fuziuni și achiziții în Cehia. (Sursa: datele raportate de companii la CNA, august 2004)

3.2.4 KISS FM

Unul dintre primele posturi de radio din perioada post-comunistă, Contact FM, a devenit Kiss FM. La acea vreme, Burci nu s-a sfiit să declare presei (Sursa: Media Expres, „Burci seems to get closer buying the Radio Contact network", 10 decembrie 2003) intenționata achiziție, care a dat chiar naștere la comentarii. De exemplu, Alexandru Ulmanu, asistent universitar la Universitatea Bucuresti, Facultatea de Jurnalism si Stiințele Comunicării, înscria preluarea radio Contact "într-o strategie mai largă, prin care PSD dorește să preia controlul sau să stabilească noi surse media pentru a beneficia de o mai mare vizibilitate și influență înaintea alegerilor parlamentare, programate in 2004" [33]. La sfârșitul anului 2002, Contact FM se afla pe poziția a patra în cotele de audiență.

Patronul Prima TV neagă acum că ar avea vreo implicare cu actualul Kiss FM și scoate în față pe un misterios domn Anthony William Ghee, care deține aproape integral Radio Contact România, care deține radio Kiss FM, prin intermediul firmei European Radio Investment Limited din Londra. (Sursa: datele raportate de companii la CNA, august 2004.)

Cine este dl Ghee este de așteptat să raporteze la CNA chiar dl. Burci, care conduce, alături de Ioana Daiana Străulea, firma menționată, European Radio Investment ltd Londra, după cum arată structura de acționariat consultată într-o bază de date internațională.

EUROPEAN RADIO INVESTMENTS LIMITED
Registration No.: 04650898

OPERATING-STATUS: Live

EXECUTIVE LIST:
SWIFT INCORPORATIONS LIMITED (Resigned Secretary)
Adrian IONESCU
Ioana Daiana STRAULEA
Cristian Ionel BURCI
Anthony GHEE

**********EXECUTIVE**********

SWIFT INCORPORATIONS LIMITED
ADDRESS: 1 Mitchell Lane, Bristol. BS1 6BU
NATIONALITY: British
OCCUPATION: Formation Agent
POSITION:

Appointment Type	Appointment Date	Appointment Document	Companies House Update Date	Current Position
Resigned as Secretary	1/29/2003	G288	1/29/2003	No
Appointed as Secretary	1/29/2003	Incorporation	1/29/2003	No

Adrian IONESCU
[redacted]
NATIONALITY: Romanian
OCCUPATION: Director
FUNCTION CODE: Any Other Director
POSITION:

Appointment Type	Appointment Date	Appointment Document	Companies House Update Date	Current Position
Appointed as Director	1/29/2003	-	1/29/2003	Yes

BIRTH-DATE: February 20, 1956

Ioana Daiana STRAULEA
[redacted]
NATIONALITY: Romanian
OCCUPATION: Director
FUNCTION CODE: Any Other Director
POSITION:

Appointment Type	Appointment Date	Appointment Document	Companies House Update Date	Current Position
Appointed as Director	1/29/2003	-	1/29/2003	Yes

BIRTH-DATE: February 1, 1965

3.2.5 RADIOSTAR ȘI ELIMINAREA BBC

Deși nu se află pe un loc de frunte printre posturile de radio, este important de menționat postul RADIOSTAR. Prin RID, aceeași companie care deține semnificativ Prima TV, Cristian Burci a preluat, acum doi ani, controlul asupra fostei rețele Uniplus, prin Uniclub Multimedia. La 30 aprilie 2004, RID, adică Burci, deținea 97,9% din Uniclub Media, compania care deține licența RADIOSTAR. Dacă îl întrebați însă acum pe Cristian Burci (alias RID) despre procentele pe care le are în RADIOSTAR, nu o să recunoscă nimic.

UNICLUB MULTIMEDIA SRL

Judet :MUNICIPIUL BUCURESTI, Localitate :BUCURESTI SECTORUL 2
Nr. ordine RC :J40/15606/1992
Stare firma :functiune
C.U.I. / Cod fiscal :3538994
Cod SIRUES :408532645
Telefon :013214810
Fax :013214830
Telex :
Adresa :STR. DELEA VECHE nr. 51 bloc 46 etaj 8 sector 2 cod postal 70000
Ultima actualizare la RC :30-04-2004

Date despre asociati:
- persoane fizice

1) Nume:STRAULEA IOANA DAIANA
Localitate :BUCURESTI SECTORUL 1
Judet :MUNICIPIUL BUCURESTIROMANA
Cetatenie :ROMANA
Domiciliu :ROMANIA
Nr. total actiuni / parti sociale :1
Procent beneficii si pierderi :2.083 %
- persoane juridice

1) Denumire :ROMANIAN INVESTMENT & DEVELOPMENT
Judet :MUNICIPIUL BUCURESTI
Domiciliu :ROMANIA
Localitate :BUCURESTI SECTORUL 1
Adresa :Str. WASHINGTON nr. 12 etaj 2 ap. 6
Telefon :
Fax :
Telex : 0
Total aport (lei) :4700000
Nr. total actiuni / parti sociale :47
Procent beneficii si pierderi :97.917 %

Nu are asociati tip lista

La vremea achiziției, noul proprietar „a ajustat" politica editorială, radioul a început să se adreseze persoanelor între 20 și 30 de ani, mai ales femeilor. Drept rezultat, retransmiterea programelor BBC în limba română (renumite pentru criticile la adresa guvernului) au fost eliminate din cadrul noii rețele RADIOSTAR. Uniplus transmitea emisiunile BBC încă de la început, acesta fiind unul din programele sale cele mai importante, un atu utilizat chiar și în strategia de promovare a postului. Christian Mititelu, directorul Secției BBC în limba română, a declarat revistei Capital din 1 mai 2003, despre postul de radio care retransmitea programul BBC: "Poate că Uniplus se bucura de o "simpatie" deosebita în ochii CNA. De ce? Probabil, pentru că prelua BBC-ul, ceea ce nu plăcea guvernului din perioada 1996 - 2000 și probabil că nu place nici actualului guvern sau, în orice caz, unor miniștri. Iată ce a dus la slăbirea financiară a rețelei Uniplus și la nevoia de a o vinde. Așa a fost preluată de alt patron, cu altă concepție." [34]. Ziaristul Alexandru Lăzescu a calificat eliminarea programelor BBC drept un exemplu "al influenței tot mai puternice pe care

guvernul o are asupra programelor de știri și TV private" [35]. Cum BBC-ul, ca post de sine stătator, nu deținea la acea vreme licență de transmisie în România [a obținut abia în cursul anului 2004], pierderea mai multor parteneri de transmisie a făcut ca audiența să scadă cu 25%.[36] Conducerea BBC a avut probleme și în sânul secției române, atunci când unul dintre cei mai cunoscuți ziariști, angajat al BBC la Londra, și-a văzut contractul reziliat. In semn de solidaritate, și alți colegi au părăsit postul, acuzând conducerea că face compromisuri de ordin editorial. Conducerea BBC a replicat că decizia se înscrie într-o nouă strategie, prin care se doreste reducerea redacției din Londra și mărirea celei de la București, în vederea sporirii calității programelor. Explicațiile oficiale nu prea țin, având în vedere că programele BBC sunt din ce în ce mai rar retransmise de posturile locale, așa că mărirea personalului nu este justificată.

Ce se întâmplă însă în anul 2004, când alegerile bat la ușă? Tiptil-tiptil, cineva are interesul să dea cu pastă corectoare peste orice urmă de RID și de Burci în Uniclub Media, firma care deținea RADIOSTAR (Sursa: datele raportate de companii CNA, august 2004).

MIX FM – RADIO BRASOV

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **RADIO SRL**, ai carei actionari sunt: *Cinel SRL* - 58% (**Cancescu Aristotel Adrian** – actionar principal - 60% si Cancescu Aurelian Alexandru - 40%), Bran Vasile - 29% si Rus Alexandru - 13%

RADIO XXI

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **RADIO XXI SRL**, ai carei actionari sunt: *Fundatia Secolul XXI* - 52,5%, *Hullenberg Holland Holding BV* - 27,5% si *Lagardere Active Radio International SA* - 20%.

Actionar unic al *Hullenberg Holland Holding BV* este societatea *Hoax*, cu actionar unic Adam Blecha (Cehia).

Actionar unic al *Lagardere Active Radio International SA* (Franta) este *Lagardere Active Broadcast SA*, cu actionar unic *Lagardere Media* (actionari mostenitorii lui Jean-Luc Lagardere, decedat)

În aceste conditii, actionarul principal al postului **RADIO XXI** este ***Fundatia Secolul XXI*** (Presedinte Victor Ponta).

RADIOSTAR

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **UNICLUB MULTIMEDIA SRL**, ai carei actionari sunt: Straulea Ioana Daiana - 97,917% si *Romanian Investment & Development SRL* - 2,083%, al carei actionar unic este *M.G. Media Group International Holding SA* (actionari persoane fizice: Cristian Ionel Burci - 95% si Adrian Ionescu - 5%).

În aceste conditii, actionarul principal al postului **RADIOSTAR** este **Straulea Ioana Daiana**.

PRIMA TV

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **AMEROM TELEVISION SRL** al carei actionar unic este *Amerom Television Limited NY*.

Actionarii *Amerom Television Limited*: *Romanian Broadcasting Corporation Limited* - 80%, *East Europe Investment & Development Inc.* - 3% (actionar unic este Cristian Ionel Burci), *SGG Investments Inc.* - 7% (actionar unic este Dan Fischer) si 3 persoane fizice: Cristian Ionel Burci - 3%, Costel Bobic - 6% si Emil Nell-Cobar - 1%.

Actionarii *Romanian Broadcasting Corporation Limited: SBS Broadcasting SA* - 46,5% si *Romanian Investment & Development SRL* - 53,5%, al carei actionar unic este *M.G. Media Group International Holding SA* (actionari persoane fizice: Cristian Ionel Burci - 95% si Adrian Ionescu - 5%).

În aceste conditii, actionarul principal al postului **PRIMA TV** este **Cristian Ionel Burci.**

RADIO DEEA

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **RADIO DEEA SRL**, al carei actionar unic este: **Iancu Andreea**.

MIX FM – RADIO TÎMPA – RADIO STAR – DINAMIC FM / MIX TV

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **RADIO TÂMPA SRL**, al carei actionar unic este **Rusu Nicolae.**

RADIO TRANSILVANIA LBM

Detinatoarea licentelor audiovizuale este societatea **RADIO TRANSILVANIA LBM SRL**, ai carei actionari sunt: **Bradu Mircea Ioan** – actionar principal - 52,381%, Kertesz Alexandru - 16,1905%, Gavrilas Teodor - 16,1905%, Marton Attila - 10%, Perte George - 5,2381%.

În raportările către CNA, apare în față doar Ioana Daiana Străulea, care a preluat 97,917%, potrivit datelor raportate la CNA și publicate în august 2004. Istoricul structurii de proprietate a Uniclub Media arată însă că, dacă în 2002-2003 RID avea majoritatea, ulterior, majoritară devenise M.G. Media Group International Holding SA (acționari persoane fizice: Cristian Ionel Burci - 95% și Adrian Ionescu - 5%). În prezent, pachetul acestei societăți a fost însă redus la minimum, evitând astfel ca Burci să se afle într-o posibilă poziție dominantă, dată fiind participarea sa principală în Prima TV.

Tabel 3

Principalele posturi private de radio din România

Radio	Anul înființării	Acoperire	Cota de piață (2002)	Proprietar principal (2004)
Europa FM	1999	licență regională 60% din țară	19,1%	76% Lagardere Active Radio International S.A.
Pro FM	1993	25 de stații în zone urbane	10,7%	80% Adrian Sârbu și Rootland Trading 20% CME
Radio XXI	1993	21 de stații în zone urbane	7,7%	52,55% Fudația Secolului XXI 27,5% Hullenberg Holland Holding = HOAX 20% Lagardere Active Radio International S.A.
Radio KISS FM	1990	21 de stații	7,6%	Anthony William Ghee (sic!)

3.3 PIAȚA PRESEI SCRISE

Pe piața cotidianelor din România, tabloidul Libertatea are cel mai mare tiraj. Dintre cele generaliste , Adevărul (130.000 tiraj) se afla anul trecut pe primul loc, însă a fost detronat de „Jurnalul Național" (170.000 tiraj). Urmează Evenimentul Zilei (113.000 tiraj). România Liberă și Național, la care principalul acționar este grupul german WAZ, vin din urmă, cu tiraje de 77.000, respectiv 47.000 de exemplare. Tirajele celorlalte cotidiane se situează, în medie, sub 50.000. În general, ziarele trăiesc pe lângă trusturi de afaceri, care au interese în diverse zone de activitate, în afara pieței media. (Cifrele sunt pentru perioada ian.-iun. 2004)

3.3.1 GRUPUL RINGIER

Pe piața presei scrise din România, liderul incontestabil este grupul elvețian Ringier. El este proprietarul tabloidului Libertatea, cotidianul cu cel mai mare tiraj din România (cca. 330.000 de exemplare). Recent, Ringier România și-a extins operațiunile, achiziționând și cel mai popular cotidian sportiv, Pro Sport, în iunie 2003, ultima sa achiziție fiind cotidianul Evenimentul Zilei. În consecință, Ringier are câteva titluri importante pe piața de presă cotidiană națională (un generalist, un tabloid, un ziar de sport). În plus, grupul publică și săptămânalul economic și de afaceri cu cel mai mare tiraj, Capital, precum și o serie de reviste: despre programele TV, pentru femei sau de muzică. În vreme ce Ringier s-a concentrat asupra industriei media, majoritatea proprietarilor de publicații concurente au importante afaceri în alte doemnii (de la cel industrial, la comerț, exporturi, băuturi alcoolice etc).

În 2004, Jurnalul Național a intrat pe poziția a doua, cu vânzări de 130.500, media lunară pe primele șase luni ale anului (măsurători realizate de Biroul Român de Audit al Tirajelor - BRAT). Acest ziar aparține familiei Voiculescu (Camelia Rodica Voiculescu deținea 71% din Convergent Media, care editează Jurnalul Național, date la 4 martie 2004). Ziarul are ca avantaj faptul că televiziunea-soră, Antena 1, îl promovează. Prin calificarea sa în top, ziarul a dobândit o miză importantă, într-un an electoral.

3.3.2 Cotidianul ADEVĂRUL

Adevărul este succesorul ziarului Scânteia, cotidianul cel mai citit în perioada comunistă (era organul Partidului Comunist). În perioada post-comunistă, Adevărul a reușit să se mențină în top (anul trecut pe locul întâi ca tiraj și vânzări, exceptând tabloidele, acum detronat de Jurnalul Național). Casa sa de editură, o companie mixtă pe acțiuni, Adevărul SA, a fost vândută treptat, în majoritate, propriiilor angajați. În decembrie 2002, principalul proprietar era Dumitru Tinu (80,7%), directorul general al ziarului la acea vreme. După ce Tinu și-a pierdut viața într-un tragic

accident de mașină, în noaptea de Revelion 2003/2004, ziarul s-a aflat în mijlocul unui scandal legat de desemnarea adevăratului proprietar. În mod normal, acțiunile ar fi trebuit trecute pe numele fiicei lui Tinu, Anamaria. Cu toate acestea, după decesul lui Tinu, și-a făcut apariția presupusul fiu natural al acestuia, Andrei Iucinu, care a reclamat în instanță moștenirea lui Tinu. Proprietatea cotidianului Adevărul a dvenit și mai complicată după ce s-a zvonit că un om de afaceri arab, Fathi Taher, împreună cu un lider PSD, s-ar afla în spatele acțiunilor lui Tinu. Într-o scrisoare deschisă, avcatul lui Iucinu le-a cerut celor doi să clarifice problema.[38] Taher a negat orice implicare, apărând astfel reputația ziarului.

Nedovedite, insinuările au deschis însă dezbaterile cu privire la cine are interesul să se ascundă în umbra unor nume inofensive sau a unor acțiuni la purtător, practică tot mai răspândită în România. Procedeul e destul de simplu: o persoană care dorește să-și păstreze anonimatul, semnează un act prin care transferă interesele pe numele altei persoane. Totuși, acesta din urmă are numai un rol oficial, dar nu și dreptul real de a se putea folosi de acțiuni fără acordul adevăratului propriear. Actele rămân secrete, dar operațiunea poate fi riscantă, mai ales în situații neprevăzute (deces, divorț etc.)

3.3.3. Cotidianul EVENIMENTUL ZILEI

La sfârșitul anului 2003, o divizie a grupului de presă Bertelsmann, Gruner +Jahr, a fost de acord să vândă cotidianul Evenimentul Zilei (EZ) grupului Ringier, acordul intrând în vigoare de la 1 ianuarie 2004. Vânzarea se înscrie într-o strategie mai largă, în cadrul căreia Gruner + Jahr și-a vândut toate operațiunile de presă din Europa de Est. Evenimentul Zilei a fost condus de Cornel Nistorescu, care avea și un pachet de acțiuni. Dacă inițial schimbarea proprietarului majoritar nu a modificat managementul editorial, la 28 septembrie a.c., Cornel Nistorescu era nevoit să renunțe la conducerea ziarului, dat fiind că "ambele părți au ajuns la concluzia că există diferențe ireconciliabile în modul în care văd modernizarea ziarului", potrivit unui comunicat comun al companiei Ringier România și a lui Cornel Nistorescu.

3.3.4 ROMANIA LIBERĂ și COTIDIANELE NAȚIONALE

Situate pe locurile cinci și șase în topul Biroului de Audit al Tirajelor (considerând și tabloidul Libertatea), atât România Liberă, cât și Național aparțin diviziei balcanice a grupului german Westdeutsche Allgemeine Zeitung (WAZ). Jumătate din vânzările României Libere se face pe bază de abonament. Ziarul este celebru prin anunțurile de mică publicitate. În ceea ce privește cotidianul Național, celaltă jumătate a acțiunilor este deținută de ziariștii fondatori, care au menținut conținutul editorial aproape de cel caracteristic unui tabloid.

Tabel 4 **Principalele cotidiene din România**

(ian.-iunie 2004, cu excepția cazurilor unde se precizează altfel)

Titlul	Tiraj	Vânzări	Proprietar majoritar
Libertatea	330.000	260.000	Ringier România
Jurnalul Național	173.000	132.000	Fam. Voiculescu
Adevărul	133.000	122.000	80,7% Adevărul S.A. (deținute de familia Tinu)
Evenimentul Zilei	113.000	84.000	Ringier România
România Liberă*	77.000	71.000	WAZ
Național	47.000	40.000	50% WAZ, 50% N&V Press Group
Ziua	32.000	25.000	Sindicatele din Petrom

* iulie-decembrie 2003

Sursa: Biroul de Audit al Tirajelor, Registrul Comerțului

3.3.5 Săptămânalul CAPITAL

Proprietate a grupului Ringier, Capital este un important săptămânal de afaceri. Fondat cu 11 ani în urmă, el se numără printre cele mai importante publicații economice din presa scrisă. Are reputația de a fi neutru, concentrându-se în special asupra problemelor legate de afaceri, dar se ocupă și de subiecte de interes general, analizate din punct de vedere economic. Are vânzări de circa 50.000 de exemplare (BRAT, cifre pentru ianuarie-iunie 2004), din care mai mult de jumătate este asigurat prin abonamente (60%), demonstrând astfel că are cititori fideli.

3.3.6 Săptămânalul ACADEMIA CAȚAVENCU

Structura de proprietate a Academiei Cațavencu este publicată pe pagina web a săptămânalului. Academia Cațavencu a fost fondată, cu 13 ani în urmă, de mai mulți ziariști care mai sunt încă principalii acționari ai publicației (fie personal, fie prin grupul IQ Editex). În cea mai mare parte o publicație satirică, săptămânalul este de asemenea cunoscut pentru reportajele sale de investigație, scrise sarcastic. Vinde în total 54.000 de exemplare (în creștere față de anul trecut), din care majoritatea (83%), la tarabă. În septembrie 2004, IQ Editex, respectiv Fundația Anonimul dețineau fiecare 49,99%.

Tabel 5 **Principalele săptămânale din România**

(ian.-iunie 2004)

Titlul	Tiraj	Vânzări	Proprietar majoritar
Capital	62.000	50.500	100% Ringier România
Acedemia Cațavencu	70.000	54.000	49,99% IQEditex 49,99% Fundația Anonimul

Sursa: Biroul de Audit al Tirajelor, Registrul Comerțului

3.3.7 CAPACITĂȚI DE DIFUZARE

Cea mai mare companie de difuzare este fosta întreprindere de stat Rodipet, privatizată la data de 23 decembrie 2003, contra sumei de 7,8 milioane Euro. Cumpărătorul, Magnar System Com, cu sediul într-un sat de lângă București, este suspectat că ar fi succesorul unei companii cu același nume, pe care, cu trei ani în urmă, poliția și garda financiară au anchetat-o pentru fraudă fiscală. Publicația de investigație on-line Anchete.ro [39] a descoperit aceleași nume printre proprietarii și directorii celor două companii. Deși presa scrisă a preluat știrea, nu a existat o reacție oficială. Difuzarea controlată de stat a avut impact mai ales asupra presei locale; cazul cel mai semnificativ este cel al Ziarului de Vrancea, un ziar local eliminat de mai multe ori din rețeaua de difuzare a Rodipet din cauza criticilor sale la adresa administrației locale. Convenția Organizațiilor Media a trecut la acțiune, pronunțându-se "împotriva acestui tratament discriminatoriu, care limitează libertatea de opinie". [40] Chiar și puternicul grup Ringier a avut probleme, acuzând Rodipetul de cenzură. AMP a afirmat că "Rodipet a fost deseori folosită ca mijloc de intimidare sau pentru a împiedica apariția pe piață a unor publicații cu opinii nefavorabile la adresa guvernului". [41] Vânzările reprezintă circa 80% din veniturile ziarelor românești.[42]

3.3.8 CAPACITĂȚI DE TIPĂRIRE

Pe piața tipografică, există mulți concurenți, străini și români. Costurile sunt mult mai mari pentru publicațiile mici, pentru că un număr mai mare de exemplare înseamnă și cheltuieli mai mici. Uneori, editorii preferă să plătească transportul dacă costurile de tipărire sunt mai mari în localitățile lor, dar, în general, există multe tipografii în toată țara, iar multe ziare și-au cumpărat propria lor tipografie, chiar dacă la mâna a doua. Posibile presiuni politice pot interveni mai ales în privința publicării informațiilor. La începutul anului 2003, o tipografie românească a fost achiziționată de fostul primar PSD Dumitru Sechelariu (din Bacău) și de un alt membru PSD. Sechelariu are propria companie de presă (ziar, radio și TV), precum și acțiuni la firmele locale de publicitate.

4. TIPURI DE PROPRIETATE MEDIA

4.1 Principalii proprietari și simpatiile lor politice

Deseori, același patron își face și ziar, și post radio, și televiziune, piața de media devinind tot mai concentrată. Proprietarul unui ziar nu va fi mulțumit până nu va încerca să înființeze măcar un post de radio, dacă nu o rețea de televiziune. Din această perspectivă, există trei grupuri importante. Unul este cel cunoscut sub numele de Media Pro. De fapt, Media Pro nu are organizare de holding, însă firmele cunoscute sub această umbrelă sunt legate prin acționari comuni. Familia Media Pro are două ramuri principale.

Prima ramură aparține în mare parte companiei americane CME și, nu în mică măsură, a fost creată de Adrian Sârbu și Ion Țiriac (acesta din urmă a ieșit din afacere). Ea cuprinde importantul post TV privat, Pro TV, casa de producție Media Vision și rețeaua de radio Pro FM. Central European Media Enterprises (CME) își are sediul în Bermude, făcând parte din grupul American deținut de omul de afaceri Lauder, grup care a investit în România printr-o filială din Amsterdam. Atât Ion Țiriac, cât și Adrian Sârbu se numără printre primii 100 cei mai bogați oameni din România, primul având o avere estimată la 650 - 700 milioane USD.[43]

Cea de-a doua ramură include agenția de presă Mediafax, precum și săptămânale regionale, publicate de Publimedia International și National Distribution Company (NDC). Cel de-al doilea mare proprietar media, ca putere de influență, este familia lui Dan Voiculescu, proprietara celui de-al doilea post privat important de televiziune, Antena 1, al unei case de producție TV, Intact Advertising, a postului local de radio Romantic FM și al cotidianelor Jurnalul Național și Gazeta Sporturilor.

Pe locul trei se află Cristian Burci, a cărui inflență a sporit în ultimul timp, în special prin anunțatul parteneriat cu televiziunea sindicatelor din petrol, Realitatea TV și alte stații radio-TV, precum și publicații, care ar intra sub aceeași umbrelă: Alpha TV, radio Total, Kiss FM, RADIOSTAR, „Ziua". În acte, Burci controlează canalul de televiziune Prima TV (pe locul trei in ceea ce privește cota de audiență între posturile private), conduce firma care deține Radio Kiss FM, iar RADIOSTAR i-a aparținut, până să fie transferat unei persoane considerate mâna sa dreaptă, Ioana Daiana Străulea.

În timp ce Adrian Sârbu (Media Pro) și Cristian Burci (Prima TV) au investit în special în mass media, spectacol și publicitate, Dan Voiculescu are afaceri în mai multe domenii - comerț, agricultură și industrie. De asemenea, este și politician, fiind președintele Partidului Umanist Român (PUR), care, anul trecut, s-a retras din coaliția guvernamentală a PSD. Până nu de mult, nu se știa de partea cui va fi PUR în alegerile din 2004; în septembrie 2004 uniunea cu PSD a făcut să curgă multă cerneală, iar Antena 1 nu a scăpat de expresii de tipul „televiziunea partid". În ceea ce privește simpatiile politice ale celorlalți doi magnați ai presei, este binecunoscut sprijinul lui Cristian Burci față de PSD, în vreme ce companiile lui Adrian Sârbu nu au avut voie

să "voteze" împotriva guvernului din cauza restanțelor către de stat. Investitorii români în mass media se numără printre primii 100 cei mai bogați oameni din România. De exemplu, Dan Voiculescu se află printre primii zece, cu o avere estimată între 250 - 260 milioane USD.[44] Alte persoane din același top și-au înființat și ele grupuri de presă. De exemplu, frații Păunescu sau frații Micula, cu simpatii PSD, în primul caz, sau PNL, în cazul al doilea. Până acum televiziunile lor nu au înregistrat o rată de audiență semnificativă la nivel național. Cel mai bogat român, Iosif Constantin Drăgan, are propriul său regat media, deși de anvergură locală.

4.2. Politicienii ca proprietari media

Numărul politicienilor, care cumpără ziare ca să câștige putere și influență, a crescut. Atitudinea lor a fost magistral exprimată de proprietarul ziarului Deșteptarea din Bacău, după cum relata săptămânalul Capital.[45] În anii '90, șeful local al PSD și primar pe atunci al Bacăului, Dumitru Sechelariu, a preluat fostul ziar comunist, rebotezându-l Deșteptarea. El a recunoscut public că ziarul îi este de ajutor în cariera politică. "Este cea mai rentabilă proprietate a primarului, /.../ Bineînțeles, m-a ajutat în alegeri, pentru că le puteam spune oamenilor ce cred".[46]

4.3 Proprietate media mascată

Fondată în 1991, agenția Mediafax a ajuns principala agenție de știri, furnizând informații pentru 90% din media românești. În vreme ce agenția de știri a statului este deficitară la capitolul credibilitate, alte micii agenții private, precum AM Press, AR Press și Rom Net, rămân de mică importanță.

Mediafax este cunoscută ca făcând parte din grupul Mediapro; în 2002, structura de proprietate inițială s-a schimbat discret. Fostul acționar principal a fost înlocuit de Mediapro BV, înregistrat la Amsterdam (cu 73,9%). În realitate, în spatele Mediapro BV se află nimeni alta decât compania caraibiană Treadolo Investments NV, cu sediul în Curacao, Antilele Olandeze. Ambele sunt conduse de ING Trust, o ramură a grupului olandez ING, specializat în tranzacții bancare.[47] Toate urmele adevăraților proprietari au fost ținute secrete, iar ING, invocând un acord de confidențialitate încheiat cu clientul său, a refuzat să facă vreun comentariu.[48]

Lipsa de transparență în privința proprietarului agenției de știri Mediafax poate pune sub semnul întrebării credibilitatea a mii de știri transmise zilnic în toată țara de cele mai multe medii de informare românești.

Tabel 6

Mediapro BV din Amsterdam (Proprietarul Mediafax)

(înregistrată în Amststerdam, date la 31 decembrie 2003)

(proprietate a companiei Treadolo Investments NV cu sediul în Antilele Olandeze, condusa de ING Trust In Amsterdam și, respectiv, Antilele Olandeze)

70%	75%	80%	19%	80%
Mediafax	**Publimedia International**	**Național Distribution Company**	**Media Vision**	**Pro Video SRL**
(principala agenție de știri pentru 90% din media românești)	Săptămânale regionale: Bănățeanul Clujeanul Ieșeanul Bihoreanul Hunedoreanul		(compania producătoare pentru ProTV) prin Media Pro Pictures	

5. Independența media

Agenția de Monitorizare a Presei (AMP) consideră că o serie de surse media devin tot mai mult, pentru proprietarii lor, un mijloc de a câștiga influență. Oamenii de afaceri implicați în politică și-au fondat propriile grupuri media, dând directive clare angajaților și explicându-le cine sunt "băieții buni" și cine sunt "băieții răi" Acest gen de companii media nu au fost creeate pentru profit, ci pentru a obține influență, pentru a proteja afacerile și pentru a-i ataca pe adversarii de afaceri sau politici.[49]

Ca urmare a crescândelor presiuni de ordin politic, dar și economic, jurnalismul de investigație a fost mai puțin frecvent sau aproape a dispărut de pe ecranele TV. Din când în când, programele de știri transmit și materiale de investigație, dar mai ales despre cazuri minore de corupție. Nu există emisiuni radio cu un format clar de investigație: numai talk-show-urile și știrile se referă la corupție sau la alte subiecte mai delicate. Mai mult decât radioul și televiziunea, presa scrisă este cea care vorbește despre corupție sau subiectele delicate. Apoi, jurnalismul de investigație duce și lipsă de credibilitate. Bugete speciale pentru investigații se alocă foarte rar și, în afara unor mici privilegii (de exemplu, un program mai flexibil și uneori un salariu mai mare, dar nu mult mai mare), jurnaliștii de investigații nu se bucură de un statut special în cadrul

redacției. În plus, sunt deseori victime ale unor violențe fizice; un astfel de jurnalist a fost găsit mort, în Timișoara.

S-a discutat deseori despre un acord colectiv, la nivel național, între asociațiile de ziariști tși editori. Cu toate acestea, ONG-urile nu ajung niciodată la aceeași concluzie. Ziariștii din mass media private nu sunt înscriși în sindicate. Este o problemă considerată drept foarte delicată. Fără un acord intern prin care să-și apere drepturile ziariștii pot fi ușor concediați dacă refuză să scrie un anume articol. Când un angajat încearcă protesteze, de obicei, patronul îi răspunde: "Trei tineri așteaptă la ușa mea pentru angajare". Mulți dintre ei câștigă sume sub salariul mediu pe economie (100 euro pe lună), ca să nu mai vorbim despre ziariștii de la publicațiile locale.[50] Presa independentă nu poate exista decât pe o piață funcțională și sănătoasă, bazată pe operațiuni economice coerente și pe ziariști bine instruiți, conștienți de valoarea lor: politici editoriale transparente și salarii bune pentru angajați, care să le ofere o reală motivație și să conducă la o activitate cât mai profesionistă - ar fi doar două soluții în acest sens.[51] În practică, presiunile exercitate asupra ziariștilor au crescut considerabil, deseori fără să existe o diferență clară între interesul politic și cel comercial, între jurnalism și publicitatea mascată. Unul dintre primele trei cotidiene de mare tiraj din țară, oferă, prin intermediul paginilor lui de web, două tipuri de publicitate: una marcată clar cu P (de la publicitate) și o alta, de două ori mai scumpă, nemarcată prin vreun semn distinctiv. O pagină de categoria P costă 1400 de euro, iar o pagină fără indicativul P costă 3190 de euro.

În anul 2002, Asociația Internațională de Publicitate a acuzat un segment din presa română că ar șantaja companiile internaționale, atacându-le imaginea. Problema a ajuns în paginile cotidianului "The Financial Times", care a citat mai mulți investitori puși în astfel de situații. Un ziarist din presa locală a descris fenomenul in felul următor: "Dacă plătești, ești cel mai bun. Altfel, în cerneală cu tine".[52] Mai există și obiceiul ca firme de publicitate să sprijine financiar o instituție de presa fără să-i ceară în schimb publicarea unor reclame. Acest gen de aranjament are fie motivație politică, fie economică. De obicei, astfel de plăți se fac unor ziare care critică autoritățile locale, întrucât există companii care nu doresc să fie asociate cu un ziar de opoziție, dar deseori companiile finanțează un ziar numai pentru că nu mai vor să fie atacate, fără să pretindă publicitate în paginile ziarului. Principalul motiv al acestor practici nesătoase îl constituie lipsa de bani de pe piața de publicitate. Cu câteva excepții, veniturile din publicitate sunt atât de mici, încât un ziar nu ar putea supraviețui prin resurse transparente. Paradoxal, nici o sursă media nu a dat faliment; dimpotrivă, numărul acestora a crescut constant. Se pare că banii vorbesc: potrivit unor cotații ale Freedom House, România este singura țară aspirantă la UE cu presă parțial liberă.[53]

6. Concluzii

Nu există prevederi legale prin care companiile media să fie obligate în mod expres să-și dezvăluie adevărații proprietari, nu doar pe cei formali. Datele despre proprietate trebuie să fie publice în cazul oricărei alte companii, dar proprietarii media își ascund uneori urmele, folosindu-se de mijloace legale care le garantează anonimatul. Proprietarii străini sunt prezenți în fecare domeniu mass media, dar uneori, în spatele lor, se ascund companii înregistrate în paradisuri fiscale sau în jurisdicții onorabile, unde acționariatul este secret (Radoway Limited Cipru, Bluelink Comunicazioni SA Elveția, Ismar International NVAntilele Olandeze,Rootland Trading Cipru, Mediapro BV Antilele Olandeze). Sunt investitori străini profilați pe afacerea de media, însă sunt și multe cazuri cînd oameni de afaceri sau chiar politicieni își înființează propriile organizații de media pentru a câștiga mai multă influență. O televiziune importantă este deținută de un lider politic. În ceea ce îi privește pe demnitari, până în aprilie 2003, legea nu sancționa în mod clar conflictele de interese, astfel încât au existat cazuri de miniștri implicați în afaceri de presă. Pe la mijlocul anului 2003, a intrat în vigoare o nouă lege, care interzice funcționarilor publici să conducă afaceri.

În timp ce, în provincie, politicienii încearcă să controleze direct presa, guvernul continuă să țină sub observație principalii jucătorii, mai ales din cauza vulnerabilității lor într-un mediu economic instabil și, în unele cazuri, prin avantaje economice directe sau indirecte. Monitorizarea știrilor TV și a presei scrise a dezvăluit absența jurnalismului de investigație din programele de știri radio-TV și absența aproape totală a criticilor la adresa guvernului. În consecință, organizațiile media au avertizat de mai multe ori atât societatea civilă, cât și comunitatea internațională, subliniind că, în anul 2003, în România, nu s-au înregistrat progrese, nici în domeniul legislației și nici de substanță, în direcția libertății presei. [54]

NOTĂ: Dacă nu se precizează altfel, cifre la nivelul anului 2003

1 Prof. Mihai Coman, Facultatea de Jurnalism și Stiințele Comunicării, Universitatea București, Conferința regională organizată de Centrul pentru Jurnalism Independent, București, 8 decembrie 2003

2 Freedom House, Press Freedom Survey, 2003, New York, Washington, p 140, vezi <http://www.freedomhouse.org/pfs2003/pfs2003.pdf>

3 Mircea Toma, director executiv, Agenția de Monitorizare a Presei, în deschiderea conferinței de presă "Actori politici: analiză de presă", săptămâna 7 - 14 mai 2002, București, 19 mai 2002

4 Dr. Mark Percival, "Independența presei din România, amenințată", Evenimentul Zilei, București, 15 noiembrie 2003, vezi <http://www.sarorg.ro/presa/Foia%20Publicitate/Mass-media%20under%20threat.htm>

5 Legea 21/1996 a Concurenței, Monitorul Oficial 88, 30 aprilie 1996, Art. 13 si 15

6 European Commission Report, Regular Report on Romania's Progress toward Accession 2003", Brussels, 5 noiembrie 2003, p. 59

7 Legea Audiovizualului 504/2002, Monitorul Oficial 534, 22 iulie 2002, Art. 44, Par. 1 și 3

8 International Research and Exchange, Media Sustainability Index 2002, Washington, p. 9

9 US Deparment of State, Country Reports on Human Rights Practices: Romania 2003, 25 februarie 2004, vezi <http://www.usembassy.ro/Documents?HRR2002onRomania_En.htm>

10 Capital, 29 ianuarie 2004

11 Ibid.

12 Ibid.

13 TNS AGB International, Studiu de audiență pentru 2003

14 Ibid.

15 Ibid.

16 CME, Raport anual, despus la Security and Exchange Commission, SUA, mai 2004

17 European Commissin Report, Regular Report on Romania's Progress Toward Accession 2002, Brussels, 9 octombrie 2002, p.32

18 CME, Annual Report 2002, depus la Security and Exchange Commission, SUA, august 2003

19 TNS AGB International 2003

20 Hotărâre de guvern 451/2001, Monitorul Oficial nr. 243, mai 2001

21 Sesiunile Camerei Deputaților, Moțiunea Partidului Democrat in cazul MTC-TV, București, 13 mai 2002, vezi <http://www.cdep.ro?pls/steno/steno.stenograma?ids=5279&idl=2>

22 SBS, Raport anual 2002, depus la Securities and Exchange Commission, SUA, 15 mai 2004

23 P. Barbu, "Patronul Prima TV finanțat de Mitrea", Capital 20 iunie 2002, p.1

24 Ibid.

25 Oficiul Registrului Comerțului, Informații despre companiile înregistrate în România,Ê<http://recom.onrc.ro> și datele raportate de companii la CNA în august 2004.

26 Lagardère, Airbus Division, vezi <http://www.lagardere.com/us/groupe/eads.shtml>, accesat la 25 noiembrie 2003

27 Ibid.[28] Agence France Presse, Romanian Tarom Airlines Buys Four Airbus A318 Aicrafts, accesat la 7 noiembrie 2003, vezi <http://quickstart.clari.net/qs_se/webnews/wed/dl/Qromania-air-company.RnP5_DN7.html>

29 A. Lăzescu, "Ziarist independent în România: reacții cu geometrie variabilă", Ziarul de Iasi, p.114, aprile 2003, Iași, 14 aprilie 2002

30 Lagardère Group, Worldwide, <http://www.lagardere.com/us/presence_monde/resultat.cfm>

31 Lagardère Group, Worldwide/Romania <http://www.lagardere.com/us/presence_monde/resultat.cfm>

32 A. Bogdan, "Unele ziare nu vor să fie controlate, se lamentează Ioan Mircea Pașcu ", Adevărul, 10 mai 2002, vezi <http://old.revistapresei.ro/ro/articol.cfm?sectiune=Esential&ID=24585&an=2002&luna=5&zi=13 >

33 A. Ulmanu, "Radio Contact România: în curs de metamorfozare" Ulmabolgger, accesat la 13 noiembrie 2003, vezi <http://www.startmedia.ro/2003_11_01_Ulmarchive>, accesat la 25 noiembrie 2003

34 M. Preoteasa, P. Barbu, Interviu cu Christian Mititelu, „Politicienii vor încerca mereu să controleze mass-media", Capital, 1 mai 2003, vezi <http://www.capital.ro/index.jsp?page=archive&magazine_id=225&article_id=9016>

35 A. Lăzescu, "Ziarist independent în România: reacții cu geometrie variabilă", Ziarul de Iasi, p.114, aprilie 2003

36 Protest as BBC dismisses veteran, (Proteste la concedierea unui veteran al BBC), Financial Times, Europa, 23

noiembre 2003, vezi <http://romania.emiweb.org/cgi-bin/leon/wwwboard.cgi?job=click&number=1536>

37 vezi <http://recom.onrc.ro>

38 Scrisoarea deschisa a avocatului Sergiu Andon, vezi:
<http://old.revistapresei.ro/ro/articol.cfm?sectiune=Esential&ID=38596&an=2003&luna=1&zi=20>

39 M. Popa, „Rodipet, preluată de o firmă ieșită ca nouă din ancheta Gărzii Financiare", Human Rights Report - Anchete.ro, vezi: < http://www.anchete.ro/articol.php?c=y&a=1558>

40 Protestul COM, Bucuresti, 5 noiembrie 2003

41 AMP-Academia Cațavencu, Raport FreEx, București, septembrie 2003

42 AMP-Academia Cațavencu, Raport asupra libertății de expresie in România, Bucuresti, octombrie 2002

43 "Top 300 : Cei mai bogați români", Capital, p. 35-67, București, 13 noiembrie 2003

44 "Top 300 : cei mai bogați români", Capital, p. 40-75, București, 13 noiembrie 2003

45 Ibid.

46 M. Preoteasa "Primar miliardar, cumpăr ziar", Capital, p.7-10, 10 octombrie 2002, vezi:
<http://www.anchete.ro/articol.php?c=y&a=540>

47 Camera de Comerț, Amsterdam și Camera de Comert Curaçao, Antilele Olandeze, date disponbile in decembrie 2003

48 discuție telefonică cu Joyce Hulst, Departamentul de Relații Publice al ING, Amsterdam, noiembrie 2002

49 AMP-Academia Cațavencu, Raport asupra libertății de expresie in România, Bucuresti, octombrie 2002

50 Societatea academica Română, Policy Warning Report – Press Freedom, mai 2003, p.45,
http://www.sar.org.ro./files_h/docs/publications_pr/enpwri.pdf

51 COM, Relația angajat – angajator in presă, Concluziile conferinței, 21 august 2003,
<http://www.anchete.ro/articol.php?c=y&a=1252>

52 M. Enciu, redactor șef, Gazeta de Sud Est, http://www.anchete.ro

53 Societatea Acadmică din România, Libertatea Presei: Interesele au subordonat presa românească, mai 2003, p.45, vezi" <http://www.sar.org.ro/files_h/docs/publications_pr/enpwr1.pdf>, p.42

54 ONG-uri media, Scrisoare deschisă către Parlamentul European, vezi:
http://www.anchete.ro/articol.php?limba=en&ID_articol=433